

Три зозулі з поклоном (стисло)

Григiр Тютюнник

Любові Всевишній присвячується

Герой-оповiдач виходить з-поза клубу в новенькому дешевому костюмi (три вагони цегли розвантажив з хлопцями-однокурсниками, то й купив) i з чемоданчиком у руцi. I перше, що бачить, — хату Карпа Яркового. Перед нею рiвними рядочками на жовтому пiску молоденькi сосни. На ганку стоїть Марфа Яркова i проводить юнака очима. Вона без хустки, видно пишне сиве волосся. Колись її коси сяяли золотом проти сонця, тепер не сяють.

Хлопець підходить ближче й чемно вітається з тіткою. Марфа ворухить губами й проводить його поглядом далі, поки не увійшов у великі сосни, ті, що його тато садив.

Дома хлопець цілує матір, розповідає куці студентські новини й питає, чому це тітка Марфа так на нього дивиться.

Мати зітхає й говорить, що тітка любила його тата, а він на нього дуже схожий.

Марфа (тоді її за маленький зріст звали "маленькою Марфою") серцем чула, коли від тата надходив лист. Вона відчувала його здалеку, прямоувала до пошти, чекала, втікши з поля від косаря. Коли виходив однорукий поштар дядько Левко, Марфа підхоплювалася i тихо питала, зазираючи у вічі, чи є від Мишка писемце. Поштар говорив, що немає, вона не вірила. Тоді дядько Левко здавався й відповідав, що є, але не їй, а Софії. Марфа просила дати їй листа хоч у руках потримати. Поштар відмовлявся, бо це заборонено, потім усе ж віддавав та наказував, щоб нікому не казала, бо його з роботи виженуть.

Дівчина хапає листа, притискає до грудей, цілує i довго з ним мліє. Потім віддає, дістає дядькові карбованця, щоб випив за здоров'я Мишка, й птахою мчить на роботу, а вітер ніяк не висушить сльози в її очах.

Хлопець питає у матері, хто їй про це розказав — чи не дядько Левко? Мати відповіла, що сама це бачила й чула, бо тікала з роботи слідом за Марфою, яка вгадувала, коли буде лист від тата. Сип запитав:

"— I ви на неї сердилися?

— У горі, синку, ні на кого серця нема. Саме горе".

Мишкові було тридцять три роки, а Марфі — дев'ятнадцять. Два роки прожила вона зі своїм Карпом i нажилася за сто. Тато ж героя-оповiдача якось i не старів. "Сокіл був, ставний такий, смуглий, очі так i печуть, чорнючі. Гляне, було, просто гляне i все, а в грудях так i потерпне".

А востаннє, як мама бачила тата (ходила аж у Ромни, їх туди повезли), то вже не пекли, а тільки сумно голубили.

Карпо i Марфа ходили до них на посиденьки. Розмовляли, співали втрюх. А Карпо в

цей час то у вуса дмухав, то галушки наминав, тільки сопів. Товстопикий був, товстоногий і рудий. Марфа проти нього — як перепілочка. Гляне, бувало, як її чоловік над галушками сопе — і слюзи в очах. Гляне на тата, а той затулить долонею надбрів'я і співає. Софія говорить йому, щоб хоч раз на Марфу глянув, бо вона так до нього й світиться. А Михайло відповідав: "Навіщо людину мучити, як вона і так мучиться".

Останній лист від тата

Батько писав, що глянув якимось на себе в уламок дзеркальця — увесь сивий. Думав, що іній. Часто сниться йому робота — наче робить вікна, двері, столи. І тепер вирізає хлопцям на дозвіллі ложки. А цю ніч снилася йому його сосна, річки синє крило.-Далі просить, щоб дружина не судила його гірко, бо відчуває, що десь витає біля нього нещасна Марфина душа. То ж хай Соня піде й скаже Марфі, що послав він їй три зозулі з поклоном, як казав сліпий бандурист на Зіньківському ярмарку. От тільки не знає, чи перелетять вони Сибір несходиму, а чи впадуть од морозу. "Сибір несходиму" було нерішуче закреслено густим чорнилом, а потім написано знову. І хай Соня попросить Марфу, щоб покликала та свою душу назад, і тоді хоч на хвилюк прийде забуття. Закінчувався лист таким: "Обнімаю тебе і несу на руках колиску з сином, доки й житиму..."

Давно все це минуло, а герой-оповідач і досі думає, як вони відчували одне одного — Марфа і тато. А ще міркує — чому не одружилися, коли отак одне одного чули? У відповідь шумить велика "татова сосна": "Тоді б не було тебе..."

Критика, коментарі до твору, пояснення (стисло):

Вічна тема "любовного трикутника" у Гр. Тютюнника інтерпретується по-новому. Образ любові тут — як втілення високої християнської цінності, яка підносить людину над буденністю, очищає її душу. Ніхто з героїв твору не поборов свого страждання, не втішив душевного болю. І читач разом із автором доходить висновку: любов людині дається якоюсь вищою силою, незалежно від її волі, бажання, моралі. Тому має право на існування, не може осуджуватися. Кохання у творі оточене неземним ореолом, далеким від звичного, побутового розуміння. І це підкреслюється епіграфом: "Любові Всевишній присвячується". Незвичайна і композиція твору — відбувається зміщення часових площин, а лист є "новелою в новелі". Усі ці чинники роблять твір художньо довершеним, перлиною української новелістики.